

พทธวตวไร

พทธปรีรตมไลจลจุมมำส่นสกกฤต

ชองอำมตย์ตร พน รคมกฤต

พมพในงำนพระรชทณเพลิ่งศพ

อำมตย์เอก พระยอรรถกวีวจก

เมือเคอนพฤคจิกายน พ. ศ. ๒๔๖๖

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

๑๔๖๑๔

คำนำ

รองอำมาตย์ตรี พัน รัศมีภูติ อัยการจังหวัดประ
จวบศิริชนธิ จะทำการปลงศพสนองคุณ อำมาตย์เอก
พระยาอรรณวกวิวาจก (พุ่ม รัศมีภูติ) ผู้เป็นบิดา ให้มา
แจ้งความยังหอพระสมุดวชิรญาณสำหรับพระนคร ว่า
มีศรיתהาจะรวบรวมหนังสือในหอพระสมุด ฯ เป็นของ
ถวาย แลจ่ายแจกเนื่องในการพระราชทานเพลิงศพ
สักเรื่อง ๑ ขอให้กรรมการช่วยเลือกเรื่องหนังสือให้
ข้าพเจ้าเป็นผู้เลือก เห็นว่าพระยาอรรณวกวิ ฯ เป็น
เปรียญ ถ้าใดหนังสือที่เกี่ยวแก่ทางพระพุทธศาสนา
จะเหมาะช่วยประการทั้งปวง แต่หนังสือในทางพุทธ
ศาสนาในสยามประเทศ มีผู้พิมพ์กันแพร่หลายอยู่
แล้วทั้งภาษาไทยและภาษาบาลี เวลานหอพระสมุด ฯ
กำลังให้แปลหนังสือต่าง ๆ จากภาษาสันสกฤตอยู่หลาย
เรื่อง ที่แปลแล้วเห็นมีอยู่เรื่อง ๑ คือทศาวตารชีวิต
• ตอนที่ ๘ ว่าด้วยพุทธประวัติย่อ ๆ เกษเมณฑรมหากวี

แต่งไว้ในภาษาสันสกฤต รองอำมาตย์เอก หลวงพินิจ
 วรรณการ (แสง สาลิตุล) เปรียญแปลเป็นภาษาไทย
 เห็นรูปเรื่องถ้อยคำมีมะโกศลเคียงกับพุทธประวัติที่มีอยู่
 ในเมืองไทยมาก ควรพิมพ์ออกให้ผู้ที่ศึกษาทางพระ
 พุทธศาสนาอ่านสอยสวนดู ว่าข้อความมีมะที่ชาว
 พราหมณ์สำนักชนต่างนั้นเป็นอย่างไร จึงอนุญาตให้
 นายพิมพ์ในงานศพพระยาอรรณกวี ฯ ตามประสงค์

ในการพิมพ์หนังสือเรื่องนี้ได้คิดขาดเติมพิมพ์ลงไว้
 ด้วย เพื่อผู้ที่สนใจในทางวรรณคดีภาษาสันสกฤตจะ
 ได้สอยสวนตามความต้องการ

หนึ่งในการพิมพ์หนังสือเรื่องนี้เจ้าภุชงค์ได้เรียงประวัติ
 ของผู้มรดกภาพส่งมาขอให้พิมพ์ไว้เป็นพระลักด้วย จึง
 ได้พิมพ์ไว้ต่อไป

กรรมการหอพระสมุด ฯ ขออนุโมทนาทุกศัลยบุญ
 ราคีที่กษิณานุปทาน ซึ่งบุตรธิดาพระยาอรรณกวีจาก

ไต่ขำเพ็ญ เป็นการสนองคุณท่านผู้เป็นบรรพการด้วย
 ความกตัญญูกตเวที แลที่เคยมพหนังสือเรื่องนให้
 แพร่หลาย.

คำ ขอบพระคุณ สภานายก

ขอพระสมุทวชิรญาณ

วันที่ ๒๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๖๖

อำมาตย์เอก พระยาอรรณกวีวาทก

•• พ.ศ. ๒๔๐๗-๒๔๖๓

ประวัติพระยาอรรณวกวีจาก

อำมาตย์เอก พระยาอรรณวกวีจาก (พุ่ม รัศมิภักดิ์)
เปรียญ ๓ ม. จ. ช. ร. จ. พ. เกิดในรัชกาลที่ ๕ เมื่อ
ณวันพุธ เดือน ๕ ขึ้น ๗ ค่ำ ตรงกับวันที่ ๓๓ เมษายน
ปีชวด พ.ศ. ๒๔๐๖ บ้านเดิมอยู่ที่เหนือวัดอรุณราช
วราราม อำเภอบางกอกใหญ่จังหวัดธนบุรี เมื่ออายุ
๑๓ ขวบได้ศึกษาอักษรสมัยอยู่ในสำนักพระครูสุต วัด
พระเชตุพน พออ่านเขียนคิดเลขได้ เพราะในสมัย
นั้นยังไม่มีโรงเรียนหนังสือไทยที่วางระเบียบการสอนได้
ลงเป็นแบบแผน ครั้นอายุ ๑๕ ปี ได้บรรพชาเป็นสาม
เณรอยู่ที่วัดมหาธาตุ ศึกษาภาษาบาลีในสำนักอาจารย์
หลวงทวดพระศรีรัตนค้ำสการาม จนอุปสมบทเป็นภิกษุ
ที่วัดระฆังโฆสิตาราม เมื่อขมะแม พ.ศ. ๒๔๒๖ หม่อม
เจ้า สมเด็จพระพุทธมาจารย์ (ทัต ในกรมหลวงเสนีบริ
รักษ์) เมื่อยังเป็นหม่อมเจ้าพระพทิตยาทนต์เป็นพระ
อุปัชฌาย์ สมเด็จพระวันรัตน์ (แดง) เมื่อยังเป็น

ที่พระธรรมวโรดมเป็นพระกรรมวาจาจารย์ อุปสมบทแล้ว
 ได้ ๔ พรรษาจึงได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม ในสนาม
 หลวงวัดพระศรีรัตนศาสดาราม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๒๙
 ได้เป็นเปรียญ ๓ ประโยค ถึงปี พ.ศ. ๒๔๓๓
 ได้เข้าแปลพระปริยัติธรรม ในสนามหลวงวัดพระศรีรัตน
 ศาสดารามอีกครั้ง ๑ ได้เป็นเปรียญ ๔ ประโยค แล้ว
 ลาสิกขาในชั้นนั้น เข้ารับราชการอยู่ในกรมราชเลขา
 นการ ๑ จึงย้ายไปรับราชการในศาลต่างประเทศ
 เมื่อยังตั้งอยู่ท่าเตียน ได้เป็นตำแหน่งนายเวร แล
 ชุนกาลเป็นรองยกบัตรโดยลำดับ รับราชการอยู่ใน
 ศาลต่างประเทศ ๘ ปี จึงย้ายมาเป็นพนักงานอัยการ
 กระทรวงยุติธรรม ถึง พ.ศ. ๒๔๕๑ ได้รับพระราช
 ทานสัญญาบัตรเป็นชนประเภทกฤษฎีกา ปลัดกรม
 อัยการ ถึงรัชกาลปัจจุบันนี้ได้รับพระราชทานยศเป็น
 รองอำมาตย์เอก เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๔๕๖
 ได้รับพระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนชั้นเป็นพระอรรคกร
 ประเภท ๑ แลได้รับพระราชทานยศเลื่อนชั้นเป็นอำมาตย์

โทใน พ.ศ. ๒๔๕๘ ถึง พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับพระราชทาน
สัญญาบัตรเลื่อนชั้นเป็นพระยาอรรณวกวีจาก แลได้
เลื่อนยศเป็นอำมาตย์เอกด้วย คงรับราชการอยู่ใน
กรมอัยการต่อมา

พระยาอรรณวกวีจากได้แต่งงานกับคุณหญิงทรัพย์
ธิดาพระยาธรรมสารวิทย์วิสัยสุภักดิ์ (เรียก กมลยบุตร)
มีบุตรธิดาด้วยกัน ๖ คน ที่ยังมีตัวอยู่ในเวลานี้ คือ
รองอำมาตย์ตรี นายพัน รัชมีภักดิ์ อัยการจังหวัดประ
จวบศิริชนธิ นางสาวสุพรรณ รัชมีภักดิ์ นายพร รัชมีภักดิ์

พระยาอรรณวกวี ๗ รับราชการตั้งแต่ได้รับพระราชทาน
เงินเดือน ๑๕ บาท จนถึง ๕๕๐ บาทเป็นที่สุด ได้รับ
พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ มงกุฎสยามชั้นที่ ๓
ตรีตาภรณ์ ช่างเผือกชั้นที่ ๕ จิตรดาภรณ์ แล
เหรียญจักรพรรดิมาลา กับเหรียญตระกูลในงานพระราช
พิธีต่าง ๆ ตามบรรดาศักดิ์อีกหลายอย่าง ส่วนราช
การพิเศษ พระยาอรรณวกวี ๗ ได้เคยทำการแทนอธิบดี
กรมอัยการอยู่ราว ๖ เดือนครั้ง ๑ เมื่อพระยาอรรณวก

ง

ประสิทธิ์ (คุณทิลก) ถึงอนิจกรรม เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๐
พระยาอรรณวกวี ฯ เป็นผู้ที่มีปฏิฐานคุณดีอันฝังใจอยู่ใน
ในทางพระพุทธศาสนามาแต่ยังเยาว์ แม่เมื่อมาตั้ง
ตนเป็นคฤหบดีก็มีได้เห็นห่างจากคตินั้น ประกอบกับที่
ได้แต่งงานกับคุณหญิงทรัพย์ ซึ่งมีตระกูลเป็นพหุ
มามกะอยู่แล้ว เป็นอคมสหายส่งเสริมเชิดชูให้มี
เกียรติคุณเป็นที่นับถือทั้งคฤหัสถ์บรรพชิต ข้าราชการ
สังคหกิจสมาเสมอ จนในบรรดาผู้ที่ชอบพอแลใกล้
เคียงนับถือว่าเป็นมงคลในการอาวหะวาทะ ฉลาดใน
ทางข้าราชการสงเคราะห์ที่จะทำรวงศ์สกุล เมื่อ
พระอรรณวกวี ฯ กับคุณหญิงทรัพย์มาถึงอนิจกรรมไป
เสียแต่บุตรธิดายังเยาว์ บุตรธิดาก็ยังสามารถปกครอง
กันเองมาได้ โดยเรียบร้อย

พระยาอรรณวกวี ฯ บ่วยเป็นโรคอजारธาตุ แล้ว
กลายเป็นโรคไตพิการ ถึงอนิจกรรมเมื่อวันที่ ๘
พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๖๓ คำณวนอายุได้ ๕๗ ปี

นโม พุทธाय

พุทธชาวจาโร

พุทธประวัติสังเขป

ภาษาสันสกฤตคัดจากหนังสือทศาวตารจิต

ซึ่งเกษเมนุทรมหากวีเป็นผู้แต่ง

ฉะเพาะตอนที่ ๘

พราหมณ์กุปปุสวามีอารยะชาละ

รองอำมาตย์เอก หลวงพินิจวรรณการ

(แสง สาลิตุล) แปล

พิมพ์ที่โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร

พ.ศ. ๒๔๖๖

พทุธาวทาโร

กาล๑ ปรยา๑เต ๑กลี๑วิป๑ลเว๑น
 ๑ร๑าค๑ค๑ร๑โ๑ห๑เค๑ร ๑ภ๑ค๑ว๑าน๑ภ๑ว๑า๑พ๑เ๑ธา
 ๑ม๑ช๑ช๑ค๑สุ ๑ส๑โ๑ม๑ห๑ช๑เล ๑ช๑เน๑ม๑
 ๑ช๑ค๑น๑น๑ิ๑ว๑าส ๑: ๑ก๑ร๑ุ๑ณ๑าน๑วิ๑โต๑ภ๑ต๑ ๑
 ๑ส ๑ส๑ร๑ว๑ส๑โต๑ว๑ป๑ก๑ฤ๑ติ๑ป๑ร๑ย๑ต๑น๑ะ
 ๑ภ๑ฤ๑ต๑ป๑าก๑ล ๑: ๑ศ๑า๑ภ๑ย๑ก๑เล ๑วิ๑ศ๑า๑เล
 ๑ศ๑ุ๑ท๑โ๑ธ๑ท๑น๑า๑ช๑ย๑ส๑ย ๑น๑ร๑า๑ธิ๑เป๑น๑โ๑ —
 — ๑ร๑ธ๑น๑ย๑ส๑ย ๑ค๑ร๑เ๑ว๑ต๑ต๑าร ๑ป๑ต๑น๑ยา๑:
 ๑มา๑ยา๑ภ๑ิ๑ธ๑า๑นา ๑น๑ร๑นา๑ถ๑ป๑ต๑น๑ิ
 ๑ค๑ร๑เ๑ ๑ห๑ร ๑วิ๑ศ๑ว๑ค๑ร๑ุ ๑ว๑ห๑น๑ตี
 ๑ธ๑า๑ส๑น๑น๑จ๑น๑เท๑ร๑ว ๑ส๑ฐ๑า๑พ๑ธ๑ิ๑เว๑ลา
 ๑น๑ิ๑ธ๑า๑น๑ธ๑น๑เ๑ว ๑ว๑ส๑ั๑ธ๑ร๑า๑ภ๑ต๑ ๑

พุทธประวัติ

เมื่อเวลาล่วงมานานจนถึงกาลกัลยัต มหาสมุท
 ธิใหญ่กล่าวคือสัตว์ในภพโลก มีสันดานอันหนาชน
 ด้วยราคาคำฤษณา มีอุประมาตุงถึงเทวดาผู้เสวย
 อายเข้าสิงประจำกาย หมู่ชนทั้งหลายจมลงแล้วใน
 ห้วงน้ำกล่าวคือโมหะ มีแต่ความหลงไหลเป็นเบื้องหน้า
 พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้ประกอบด้วยพระกรุณาได้ทรงอุยติ
 ในโลกเป็นที่อาศัยของสัตว์ พระองค์ทรงพยายาม
 เพื่อจะทำอุปการกิจแก่สัตว์โลก มีพระขวรสันดานอันมาก
 มูลด้วยพระกรุณา จึงเสด็จอวตารลงมาถือปฏิสนธิใน
 ครรโกทรแห่งพระอัครมเหษีของพระนราธิเบนทรผู้ทรง
 ธินยลักษณ์ ทรงพระนามว่าศุทโธทน ฌคากยราช
 ตระกูลอันไพศาล พระนรนาถราชมเหษีผู้มีสมญาภิธาน
 ว่ามายา ได้ทรงบริหารรักษาพระหริเจ้าผู้เป็นครของโลก
 ไว้ในพระครรภ์ เหมือนนกขผงสมุทรอพยไกลพระจันทร์
 แลแผ่นพนพสุณธราชันบริบูรณด้วยขุมทรพย

กุกุญ์ คตฺตํคตฺตํกุกุญฺณมกุกุญฺทายา

วิภิตฺตํ มาตฺตํภคฺตํพฺรชาตํ

ครุโภทกาสฺปญฺญํจิวคฺคํทณฺณมฺรุตํ—

รชามฺพุนเทเนว วินิรมิตางฺคะ ๗

ส ชาตมาตฺตํรตฺตํวิทคฺปฺรอมฺกต—

—นโภทวารีภวามิภิกฺคะ

ปทตฺตํ กมฺปิตฺตํรทโลกา

ทตฺวา ทิคฺนํทิกฺษุ ภูตคํ ชคาม ๗

ปฺรวา สฺถิตฺเตยํ มม นินฺนํภูตคํรเม

ธิ: สรรวสฺสโตวทตฺตํภูตคํทิกฺษิณฺณม

ชนฺมสฺถิติ: สंपฺรติ ปคฺจิมฺเย

สํสํวพฺนธํทิกฺษิมคฺตฺตํ ๗ ๗

อิติ พุทฺธาณํ นุตฺตํสํสํวพฺนธํ

ทตฺตํทตฺตํ ทฺริโลกีปคฺคํภคฺตํ

ส. ชาตทิวานํภวามิภิกฺคะ

กุกุญฺญํ ภูตคํ ภูตคํมาพฺพนธ ๗

ต่อมาถึงขณะถ่วงกำหนด พระราชโอรสผู้มีภาค
 ก็ทรงทำลายพระกรรมมารดาแต่ก็มีไต่ล้ายาก ประสัติ
 โดยสทวอกกาย มีพระศรีรกายอันบริศุทธิมิได้แปดเขื่อน
 คุ้มกรรมลทิน มีพระอังกาพยพคจทั้งหลือด้วยทอง
 ชมพูนท แต่พอพระมหาบุรุษประสัติจากกรรมพระมารดา
 เทพยคาทั้งหลายก็ ไ้รยนำอากาศคกงคาลงมาโลจสรง
 พระศรีรกาย พระราชกุมารก็เสกผันผายไปในที่คานุทิศ
 ชั่วสามอย่างพระบาท โลกธาตุก็กัมปนาทหาวคไหว พระ
 องค์จึงทรงเปล่งอทานวาจาประกาศว่า ทิศบูรพานเป็น
 สถิตที่สถิตย คือพระนิพพานมีอากาศอันไม่เคลื่อนไหว
 ของเรา ทิศทักษิณเป็นที่อ้างทรงไว้ซึ่งธรรมบรรยาย
 อันระรอนสรพสทวอกทั้งหลายให้พ้นสังสารวัฏ ทิศยศจิม
 เป็นสถิตที่ตั้งละเพาะชนมายุของเรา ทิศอุดรณเป็นที่
 ตั้งแห่งธรรมที่จะเปลื้องตนให้พ้นห่วงคือสังสารวัฏ
 เมื่อพระราชกุมารมีพระค้ำารสละน พอพระเจ้านฤยค
 ราชบิดาเสด็จมาทอดพระเนตรเห็นพระราชโอรสอันมีพระ

คัมภีร์ ลกษณชญา ชคทุ ๖ สหรัษ—
 มยัม คัมภีร์ ลกษณชญา ลกษณชญา—
 ปุรณารวิษยตยวณิศวราณา—
 มนุสตรชญา นนिरुมนिरुวา ๗

ส สรววิทยาวิทิตารุณตตตว:
 สปุราปตศสตราสตรคชาศวคิกษ:
 สรวารุณสิทชญา ปีตุราปตกิริติ:
 สรวารุณสิทชญาอิศา ซคาม ๗
 สรวสวทานาณิมุไซรุณิสารุณ

ส เทหทานเน ตฤณวคฤณเตจ:
 สิวาวิหารี วิจรรณณ

ททวศ วฤทธี ปถิ ชีรณกาณม ๗

วรรกายปรากฏเป็นเจ้าแห่งไตรโลก จะเชิดชูราชสมบัติ
 แห่งคากยตระกูลให้รุ่งเรือง ก็ทรงโสมนัสนับเอาว่า
 พระราชบุตรของพระองค์อุปถมาแต่สวรรค์โดยประจักษ์
 ลำคั้นนั้นพวกโหราจารย์ผู้รู้นรลक्षणก็มีความรื่นเริง
 หารษา ทูลถวายพยากรณ์ว่า พระราชโอรสองค์นี้
 มีพระลักษณะเป็นเครื่องหมายครบตามนรลक्षण จักได้
 เป็นประมุขแห่งภคทรียเจ้าธรณทั้งหลาย อนึ่งจะได้
 เป็นพระมหามุนีมีญาณฤทธิอันหาผู้ยิ่งกว่ามิได้
 ครั้นพระราชกุมารทรงเจริญวัย ก็ทรงทราบตระหนัก
 ชาติในอรรถของสรรพวิทยา ทรงศึกษารอบรู้ในเชิงยุทธ์
 คือเพลงอาวุธแลศรทั้งวิชาคุณุทธราชาในย เพราะ
 เหตุทรงทราบชัดเจนในสรรพวิทยาทุกสิ่งทุกประการ
 พระราชบิดาจึงประทานเกียรติยศให้ ได้พระนามาภิไธยว่า
 “สรวารณสีทถ” ington พระราชกุมารพระองค์นี้มีพระอัชยา
 ศรัยน์อมไปในทาน ทั้งพระพักตร์บริจาศสรรพสมบัติ
 แก่เหล่ายาจกทั้งหลาย แลมีพระหฤทัยปราณางะ

คัมภีร์ วิภังค์ วิชฌายมคกติลุปะต-

มวาทปตปรุยาปะตวิภังคภาว:

โส จินตยมนนคจิตมนตสกตา

กายสย นโรเวทมยี่ ทเคยม ๗

อโห วตายี่ ชรยาภิภูต:

กฐปะตำ เกลคมยี่ ปุรยาต:

ตารุณยมากุณจิตกฤษณเกค

โคจนนิวานตะ ควลิตี ปุรกามม ๗

มหรินวิษจากฤติลปะทฤษฏี:

ก กษจจารี นคเร กโรติ

สโตษคิต คฺรยติ ปุรคานโตย .

กิมาศรมํ คฺรานตตุนรน วฤทต:

บริจาคนครองค์ให้เป็นทานมิได้ทรงอาลัยคล้ายกับต้นหญ้า
ต้นฟาง แลพอพระเหตุทมิในการเสด็จเที่ยวประพาส
เวลาหนึ่งเสด็จโดยราชรถ ได้ทอดพระเนตรเห็นคนแก่
มีกายทพลภาพด้วยชรา

พระองค์ทรงพิจารณาเห็นคนแก่นั้นปราศจากลี้สรวพ
วรรณหมกสันความองศาจากลาหาญ ก็ทรงเห็นอัยหน้าย
เป็นกำลัง ทรงพระจินตนาการว่า ร่างกายแห่งสัตว์ทั้ง
หลายนี้มีสติไม่ถึงไหน ย่อมตะเกียกตะกายไปหาที่สุด
กล่าวคือความตาย ไร้ความสุขควรสังเวชยิ่งนัก ร่างกาย
นี้เมื่อชราเข้าครอบงำแล้ว ย่อมถึงซึ่งความเศร้าหมอง
มีรูปชั่วตัวดำ แลเศร้าโศกถึงตรณภาพยามเมื่อตนยัง
หนุ่มสาว คราวมีผมดำหัวทิดสวยสดอาด แลทอดถอน
เหตุทมิโดยกามคุณเป็นอนเนกประการ แอ่กผู้ชราย้าย
ยังมีแต่อาการทถมพนพสุธา จักมีช่ายชวาแลดูอะไรก็
ไม่เห็นถนัค จะเที่ยวเตร่ไปไหนก็ของชคมแต่ความ
ลำยากยากแค้น ก็เขายังจะอยู่ทำอะไรกันอีกทในพระนคร

ภูมระ กาสควาสะ กณภรวะ กณจกหเว
 ศุรเตา เนเตร ฌราณเ ควจิ สรสนำย่า วิผลตา
 อโห วฤทฺธสฺยาสนิมินสกลวิรหเกลศสมเย
 ปฺรโมหสฺตฤษณำ ยตฺตยชติ ทยิตำ ไนว ตรุณิม ฯ

กุษณ วิจินเตยติ นเรนทรสูน—
 รุรชนปฺร ปฺรานตวิโลกนายน
 ไศกาศุรย์ หฤษวิชาทถาม
 ศุมนคานมาภิรฺณศวิ ททรศ

โฉนหนอจึงไม่สัญจรไปหาอาศรมอันเป็นรณรมย์เย็นกาย
 สบายจิตรถอสนโดยมกน้อย เพื่อจะได้บรรลุประกาศ
 ธรรมคือความระงับทุกขภัย ถึงอยู่ไปก็มีแต่มีคหน้า
 มิวตาวิงเวียนศรัยะ เป็นหคไอโครกครากในลำคอ ห,
 ตา, จมูก, หนิง, ลิ้น, สันทุกอย่างต่างไม่ทำหน้าทของตน
 ล้วนแต่โรผลทั้งนั้น ฤอย่างนแลวเมอมาประสขสมัย
 อันเป็นที่เศร้าใจก็จะต้องเห็นห่างจากสรพสิ่งทั้งปวงเข้า
 ความลุ่มหลงละเลิงของเขาส์เถาธรากยิ่งละทิ้งคำฤษณา
 นั้นไม่ได อูปมัยคจคงเมยสาวอนเป็นที่รัก

เมื่อพระสรวารถสถอกุมาร ผู้เป็นราชโอรสของพระ
 จอมนราทรงจินตนาครุ่หนึ่งคองนแลว จึงเสด็จไปทอดพระ
 เนตรณภายนอกพระภาธา กิเศทรงทักนาซึ่งสสานประ
 เทศป่าช้า อันเป็นที่ซึ่งอยู่แห่งความโศกเศร้าโศกาลัย
 ทั้งเป็นที่ตั้งความคิโรของนักพรตผู้แสวงทางพิจารณา
 แลเป็นที่ตั้งแห่งความคยแค้นของพาลชน มีทรากศพ
 เกลอนกล่นอยู่ในที่นั้น พระองค์ทอดพระเนตรเห็นศรั

ส ธารณี ปุราห วิโลกย ลิน
 ศีวีริณำ กายมปายภเม
 อนิตยตาจีนุทนชาติเชท
 สัสสารไวรสยวิจารสกตะ
 เกลทาโมทวิวิคูนวายสคฺนะ กุตุสถาปทสฺยาคุเจ—
 รนฺเต ยสฺย ทเคทฺตุคฺ กุชยมยี่ กายสฺย ภูคฺายินะ
 มุคฺมาสฺตสฺย กุตุเต ปวารุทฺหโรโณโทยคฺ ปฺรสฺคฺวีริติ—
 วุยาสกฺคฺ ปฺรเทศทการณฺฉนโทรหิ นรา: กุรวฺเต ๑
 นาสคฺยึ น ปฺราปวาทยี่คฺนึ โน มรุมภิตฺทภาษเต
 ในราเคฺยน วิเศษคฺิตลตฺน: เสวาปฺรวาไสชฺฉณิตะ
 ปาไปปารุชฺนวรฺชิต: ปฺรคฺฤเท ทฺวาระไสถรลํคฺรชิต:
 กามเทวฺยวิษาทโมหฺรหิต: ปฺโคยษ "เคเต คว: ๑

กายอันเหลวละลายย่อยไปในป่าช้าเช่นนั้น ทรงระลึก
ถึงความไม่เที่ยงชนมาแล้วก็เกิดลำบากพระหฤทัย กระ
สับกระส่ายที่จะแสวงหาพระญาณปริชาคือความเห็นอห
หน่ายจากสังสารวัฏ จึงตรัสกะนายสาวว่า

สถิตแห่งร่างกายในที่สุดก็ถึงความเสื่อมไปสิ้นไป
ดังปรากฏอยู่ณขณ เป็นเครื่องอุปถัมภ์แต่น่าเกลียดไม่
สอาด ผุงกาแลสนับไขได้กลิ่นทคนธชาติอันเกิดแต่
น้ำเลือน้ำหนอง ก็พากันมาแวดล้อมย่อยแย้งเป็นอาหาร
ก็แต่เหตุไฉนคนพาลผู้โง่เขลาจึงมาถือกายนั้นเป็นที่ตั้ง
แล้วกระทำทุจริตต่าง ๆ คือพยายามลักทรัพย์ของ
ผู้อื่นบ้าง ตะเกียกตะกายคยหาสุมคามกับสัตว์ของผู้อื่น
บ้าง ฆ่าฟันประทุษร้ายต่อกายสัตว์อนันต์ คุณเกิดศพ
ทนอนอนอยู่ ไม่เห็นมีพคมูลา ไม่มีวาจาต่อเสียด ไม่
กล่าวคำทำลายความรัก มีร่างกายอันเย็นโดยวิเศษ
เหตุปราศจากความอยาก ปราศจากนอนค้างอ้างแรม
ด้วยพวกพ้อง เว้นจากการแสวงหาทรัพย์สมบัติโดยทาง

กุณฺธิปฺรทฺธิษฺจสฺย กเลวรสฺย
 ปฺรยฺนตฺถมาวียเมว นิชฺจา
 ยตฺถกาษฺจปฺปาษาณสฺमानเจษฺฏ
 ปฺรยาคี มฺฤทฺถสฺมคฺกตฺถกฺกมิตฺถวม

อุกฺเตวคฺติ ไวรากฺขมยฺมึ ปฺรคฺคานคฺติ
 ศฺรยฺนวิจฺจิตฺถยฺนตฺถวินาคี สรวม
 อนฺตःปฺรภฺยฺนตฺถเมตฺถย โสภฺย—
 ทฺวิภฺยคฺติ โภเค คฺติลลภฺยลาษः
 อนฺตःปฺเร คสฺย นฺฤปฺตมฺชานำ
 สหสฺรยฺชฺญยา ทฺริเนกฺษณานาม
 จิตฺถารบฺบิตานามิว สํคโมภฺน—
 น คฺคานคฺติสฺกตฺถย สฺชานภฺวระ ๗

ขาปกกรรม ไม่ค่อยไปเที่ยวขอทานตามประตูบ้านผู้อื่น
 ให้คนเฝ้าประตูนั้นขู่เข็ญ เว้นจากความรักความเกลียด
 ความลำบากความหลง สถานที่เป็นภาคพันที่อยู่ครึ่ง
 ที่สุดของร่างกายอันกลมแผ่นดิน ร่างกายย่อมถึงซึ่ง
 สภาวะเป็นดินเป็นถ่านเถ้าเป็นอजारะเป็นหนอน นอนอยู่
 อย่างธรรมดาเสมอด้วยที่นอนไม่แปลกอันหิน

พระสรวารตสถิตมโหรีสังกะนายสารตังนแล้ว ทรง
 อาศรัยความระงับอันเกิดแต่ความเหินออยหน่าย ทรง
 พิจารณาเห็นสรรพสิ่งทั้งปวงมีความพินาศเป็นที่สุด เมื่อ
 เสกถึงปราสาทอันอยู่ณท่ามกลางพระบุรีแล้ว มีพระ
 อภิลាษคือความรื่นเริงในการเสวยสิริสมบัติอันย่อหย่อนลง
 ทรงสถิตในทีสสมาคมแห่งนางนักษณผู้มีชาติสมภพแต่
 กระษัตริย์หมั่นทกพันนาง มีพระเนตรทั้งสองข้างตจดัง
 ทามฤค มีศิวรอันทรียอันประคยวิจิตรรรจนา ฅภายในพระ
 ราชวัง แต่เหตุทพระองค์มีพระหฤทัยตั้งต่อคานคิธรรม
 เสียมันคง จึงมีโคทรงประสยความสุขฅสมาคมันน

ตตะ กุษิตีคัม สมเปตฺย สรวเว
 เมหาหุรฺติกา: สัสติ ตตฺตวุมฺหุ:
 ราชนฺสฺตเสต ภาวิตา ตฺริโลกิ—
 ปติ: ปฺรภาเว ภควานฺชิโน वा ๑
 ศฺรฺเตวติ ราชา ภาวนาธิปตฺย
 ปฺตรสฺย ยเตนน สมิหฺมาน:
 วนาภิกามสฺย ตไป นิโรทฺถุ
 จเกร ปฺรทฺวารวิเศษคฺปฺติมฺ ๑
 อตฺรานฺตเว คานฺติปถํ ปฺรเวษฺฏ—
 มาศํปฺริตฺยาคธฺฤตาวธาน:
 อสฺตาทฺริคฺฤงฺคาคฺรมธามฺนิ สฺรฺย:
 สฺธฺยาภยาชามฺพรมาลลฺมฺเพ ๑
 รเว ปฺรยาเต กกุภํ ฬภว
 ฌโนนฺรภาค: กุษณฺมาตฺรลภฺษย:
 เปรมานิ จิตฺตานิ ๑ ชิวโลเก
 วิกฺษฺยฺวิโลทานิ น กสฺย นามิ ๑

ถ้าเช่นนั้น พวกโหรทั้งหลายจึงเข้าไปเฝ้าพระเจ้าศุท
 โททนต์ผู้เป็นพระเจ้าแผ่นดินอินททองพระโรงราชสภา แล้ว
 กรายทูลว่า ข้าแต่พระราชสมภารเจ้า พระราชบุตรของ
 พระองค์จักได้เป็นประธานขัตติย์โลก อนึ่งจักได้เป็นพระ
 ผู้มีพระภาคผู้ชนะมาร

พระเจ้าศุท โททนต์ทรงสคัยแล้วมีพระหฤทัยปราถนา
 จะให้พระราชโอรสเป็นพระเจ้าแผ่นดินสืบสันตติวงศ์ จึง
 ไปรทให้ทำการรักษาพระทวารให้มั่นคงแข็งแรงชนกว่าเก่า
 เพื่อจะป้องกันมิให้พระลูกเจ้าผู้มีพระหฤทัยยินดีในข้า
 ออกไปสู่ศไปวันใด

ในขณะนั้นพอถึงเวลาพระสุริยเทพบุตรผู้มีสติทรวง
 ไร่ซึ่งความเป็นกลางกล่าวคือละเสียดซึ่งความปราถนา
 ทั้งปวง ก็เคลื่อนคล้อยลอลงไปสู่อัมพรซึ่งมีสีแดงคัง
 แสงเสนล่อสนธยา โดยความปราถนาจะเข้าสู่หนทาง
 ธรรมกับสันติ หนที่เคยสถิตย์อาศรัยที่ขอกเขาอัสตะ

รเวรวีโยเค कुण्वल्लगस्य
 โศกานุกาเรน तमोगरेण
 सेनहेन साधिव पनुवुकः
 पतुमाकरः गेलकनिलिठोक्तु १
 तिगुकेसपासप्रतिम् तमस्ततु—
 तीपावल्लिजमुपगमालिगङ्गम्
 लेगे वीयोकारुत्तवुसुमराकुनि—
 सुठानसुसुलिङ्काकुलुमुल्लाम् १

อโณทยเย สत्वสิตปรกาศะ
 สุธำ ทธานะ กรุณามิวานตः

เมื่อทวงพระสุริยยาตราเคลื่อนคล้อยลับทวงไปแล้ว ฌทิส
 นั้นก็ยังปรากฏเป็นสีนาคครั้งย่อมอยู่นั่นหนา แต่ทว่า
 ปรากฏอยู่ชั่วขณะหนึ่งเท่านั้น ขณะเมื่อสีสนยังปรากฏ
 อยู่ก็เป็นทชชชความรักแลน้ำใจ ของชีวโลกทั้งปวงชั่ว
 ขณะพาแดงแล้วก็อินทรธาน คือนกมคมนอนธการ
 ทำให้ขวในสระเศราสร้อย หยห่อกลีบเกสรนอนหลับไหล
 เพราะวิโยคห่างไกลทวงอาทิตย์ผืนนิตชิตชมด้วยแผ่วคมี
 ลงมากตอ : ถ้าจะเปรียบก็เหมือนพอกพองทตองพราก
 จากสัตว์ชุมชน ก็พากันโศกเศร่าด้วยความเสนาหา พอมีค
 ลงแล้วทศทั้งแปดก็ค้ำค้ำเหมือนนกขลุ้มผมเขาวลตรี
 อันมีมาลลอกจำปากกล่าวคือเปลวประทีปเป็นเครื่องประทีป
 มีแสงฉายวิค้วยเปลวธมา การอันปลิวปนกับประกาย
 คล้ายกับกุศลศรทพหน้าพรากจากไปแล้วมีจิตต์หวนไหว
 กระสัยกระสัยคนนั้น

ขณะนั้นทวงพระจันทร์ขึ้นประกาศรูปสัตว์ กล่าวคือ
 มีรอยเส้นขกตภา ๆ แลประกาศสีขาวสอาด เป็นทชงอยู่

นิวารยนุโมหฆนนานุอการิ

วิโควปการาย ศคิ ปรวฤตตะ ๑

จนุโทรทเยนตะ: ปรุสนุทริณา

ปรุสาธนุวยคฺรปริคฺรหาณามุ

ศุณฺฑการลิลาสมยิ วิโลกุย

กุขณิ ปรุทเชยา นรนาถสุนุ: ๑

อิมา: สโมหากรุปรุสรัตทิตศุจารุณยนา

ยทกฺษิเกษุ โปนุตรวิศติ หฤทยิ สฺุสิสฺุจิวิ:

สุชาทิกฺุธิ มุคฺุธิ วิษมิว สฺุมฺุตฺุสฺุถุย วิษยิ

ศุรเยทฺุ ปรุยนุคฺุสฺุถิติปรุิจิคำ คานุคิตฺุรณิมุ ๑

สฺุวินุคฺุยนุคฺุยวนิคฺุสนุ—

รฺุทฺุวาเรษุ รฺุทฺุเชษุ นิคานุคฺุปาไล:

แห่งหยาคหน้าอมฤตวารี สามารถจะแผ่รัศมีห้ามเสียดัง
อินธการอินทขันธ์แน่นหนา ประพฤติจรยาเพื่ออุปการะแก่
สรรพสัตว์ คุงทั้งมีความกรุณาอยู่ณภายใน ก็เยี่ยง
เยี่ยมเหลียมไคลไซรัศมีขึ้นมา

เมื่อพระจันทร์อุทัยไซรัศมีขึ้นมาแล้ว พระสรวาร
ถลิตถทอกพระเนตรศัสนามพอนซึ่งครกครนแห่งนางใน
อินทงาม ประทัยแววามด้วยเครื่องประทัยอันเลิศ
ครุหนึ่งแล้ว ทรงพระดำริห์ว่า นางทั้งหลายเหล่านี้มทวง
ทกรยาทงทั้งสายฟ้าอันแลยฉวัดเฉวียนในกลีบเมฆกล่าว
คือทำให้หลงไหล มีดวงตาอินทงามยามเมื่อสายสอก
สามารถจะล่องลอกเข้าไปสู่ดวงหฤทัย เราจะละเสียดัง
วิษยอินทรทขมมือปรมาตังยาพิษอันทาด้วยความสุข แล้ว
ไปอยู่กัษหญิงสาวกล่าวคือธรรมเครื่องระงับ ซึ่งจะสั่ง
สมไว้ ไทจนตลอดชีวิต

เมื่อพระราชกุมารผู้มีชาติสมภพอันเกิดแต่เทวคา
ทรงจินตนาณกคเรน ครั้นพวกเฝ้าประตผู้รักษายาม

ทิวุยปรุภาวาปตคตวิจารุย

วินิรุยเยา หรุมุยขเณ ตรุณม ๑

สวัจนุทกาขุย์ ปุริวิโพธิย สุต

หุย์ สมารุหุย ๑ กนุถกาชุยม

โวยมุนา ชวาตทวาทสโยชนานิ

คตวา วนิ นิรุชนมาสสาท ๑

ตตราวรุหยาศวราตปุรภาเต

เกยรหารางคทกณทลานิ

มุกตวา กิรวุ ๑ วิตริย สรวุ

สตุาย สตุวาภรณสตุมุเจ ๑

หุโห นิวรุตสว หุย์ คฤหิตวา

คฤหาณ สรวาณิ วิภุชณานิ

เอไทรน กิรินมม กฤตยมสตี

ภุภุคกเล ศลิยวิษณุคิโยภู: ๑

เฮโก วนสมินนิติ ไนว การุย

สตุวยา มยิ เสนหมโยนคาป:

ทำยี่สิบประตูขึ้นแล้ว พระองค์ก็เสด็จโดยทวนตามทาง
 ทิมแถวแห่งวราปราสาท ทรงปลุกนายมาตน์อนันตม
 ว่าสวณทกให้ตื่นขึ้น แล้วจึงเสด็จขึ้นทรงม้าถก
 ขี่ไปโดยโพยมวิถีสันระยะทางสี่สองโยชน์ บรรลุถึง
 วันสถานประเทศเข้านปราศจากประชานิกฤษณ

เมื่อบรรลุถึงตำบลนั้นแล้วเสด็จลงจากหลังอาชา
 พอประจวบเวลารุ่งรางสว่างวัน จึงทรงเปลื้องเครื่อง
 ประคิยเป็นคันวารีศพระกรแลสร้อยสังวาลย์พาทิศ แล
 กุณฑลพระมหามงกุฎ สั่งให้แก่นายมาตน์ ยังเหลือ
 แต่เครื่องประคิยกล่าวคือสัตว์ขรรษคุณ แล้วตรัสแก่นาย
 มาตน์ ว่าแน่เจ้าจงรีบเครื่องประคิยทั้งปวงพามากลย
 ไป เครื่องประคิยเหล่านี้เราใช้สักหรือไปแต่เมื่อยอยู่ใน
 ราชตระกูล ยังเหลืออยู่เท่านั้นก็ทำประโยชน์อะไรให้แก่
 เราอีกไม่ได้แล้ว เจ้าอย่ามีความเคียดรอนเยอโยในเรา
 ว่าเราอยู่ยากคนเคียวเลย อรรคมหาเสด็จเมื่อเกิดกเกิด

สัชฌายเต ชนฺมณิ ชนฺตฺตฺเรก:
 ปรุยาตี จานฺเต ปรโลกเมก: ฯ
 ทฺรุมคฺคฺตฺรํ มิตรํ สรรลหฺฤทฺทโยยํ มม มฺฤค:
 สฺถลลํ ลลาคยฺยา ตนฺตฺรตฺรตฺวํนิวสนม
 สฺวโกษ: สฺโตษ: กุณฺยปณฺกรุโณว ปฺริยตมา
 น สฺสําร: กคฺจิทฺถภาวตี วิภเวสฺมินฺปฺริภาว: ฯ

อุกฺเตวตี สฺตํ กุณฺยตีปาลสฺน:
 สฺวยํ กุณฺยปาณน นิกุณฺยตฺตชฺฐ:
 ตมคฺรฺธารารทฺรปฏฺฐํ วิสฺถชฺย
 คฺฤงคํ คิเรรฺนฺนตมารุโรห ฯ
 ปฺรยงฺกพนฺเชน สฺโชปฺวิเยจ
 สฺมาธิสฺนทฺธวโรทฺธจิตฺเต
 ตสฺมินฺกษฺเณ วิคฺวคฺวธา คิรินฺทฺร:
 ส ภาคฺนคฺฤงค: คกฺลปฺภว ฯ

คนเดียว เมื่อตายไปสู่ปรโลกก็ไปคนเดียว ต้นไม้ใน
 ข้างกันทางต่างร่วมของเรา เหล่ามฤคชาติซึ่งมีฤทธิ์
 อื่นก็จักเป็นมิตรของเรา แผ่นดินจักเป็นที่นอนเล่นของ
 เรา เปลือกไม้เล็ก ๆ ขาง ๆ จักเป็นผ้านุ่งของเรา
 ความสันโดษมักน้อยจักเป็นคลังของเรา ความภรรณา
 แก่สควกาพราจกเป็นเมียทรกของเรา ความตึณนินทา
 อันใดอันหนึ่งอันเป็นธรรมดาของสังสารวัฏ เหตุอาศรัย
 สมบัติพศถานจะไม่เกิดมีแก่เราเลย

พระราชกมวตรัสถึงนแลวกทรงตตพระเมาลควย
 พระแสงขรรค์ ส่งนายมาคนผู้มีผาอันชุ่มด้วยน้ำตา
 กลับไปแล้วก็เสด็จขึ้นสู่ยอดเขาอันสูง เมื่อพระมหาขรรษ
 ราชเจ้าผู้เป็นครูของโลกเสด็จเข้าสู่ความสุขด้วยการผูก
 ขลิกลงกล่าวคือทรงนั่งขัดสมาธิ มีพระหฤทัยอันระงับ
 เพราะทรงผูกสอดไว้ซึ่งเกาะคือพระสมาธิธรรม ยอด
 ภูเขาที่ข้านกาลแตกแหลกกลเอียดไป เมื่อจอมเขาภูินทนา
 การทำลายนั้นออกไป หม่อมมรทั้งหลายผู้สัจจอยู่ใน

คิรินทรภางเคน วิวิคนวกตุร์
 ทฤษฏความรา ไวยมจราสตุมุจ
 ชกทคุร์ คุว คิริเรษ ธิวตุ
 ปรโถ ปรลั้ทาตุร คุภ น ศกต:

ตต: ส นิษกมปมวาชุยเทค
 วชราสนาชย วิกสทวิเวก:
 ธนุตุทรชุณานนิชานมาปตุ
 ธิว: สตุธิรชยานธูธิโรภูค

ชาโตยว มาระ คมนิคุจลานำ
 ไวราคยไวเวณ วิการการ
 คเสยนทุกานเคยว กฤตา: สสมาธิ—
 ภงคาย กานตา: ส สสมาทเทค ๗
 กฏาโกษ: กุรวาณา: กุวลยกุล กานติวิกส

อากาศ ก็พร้อมกันฝนพกตลิ่งของแลคพระมหา
 ษรษาช ก็กล่าวสรรเสริญว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นประ
 ธาน จอมเขานี้ไม่สามารถจะทรงไว้ซึ่งพระองค์ผู้เป็นครู
 ของโลกใต้ พระองค์จึงเลื่อมใสในธรรมอันงามของ
 พระองค์เถิด

ลำดับนั้น พระมหาษรษาชจากใต้ทรงบรรลุซึ่งประเทศ
 อันปราศจากหวั่นไหวกล่าวคืออวิธวสาน มีวิเวกสมาธิ
 อันเบิกบาน มีพระปรีชาญาณอันตั้งมั่น ทรงไว้ซึ่งธรร
 มสำคัญคือฉานสมาบัติอันถาวร เป็นเหตุจะบรรลุถึงที่ตั้ง
 ของอนุตตรขณฺญา

ขณะนั้นชาติ มารซึ่งเคยทำการผจญแก่ผู้ประพฤติ
 พรตอันมั่นคงทั้งหลายให้วิการกำเริบ เพราะจองเวรไว้
 ด้วยความเกลียดชัง จึงใช้นางกานคาทั้งหลายอันตน
 สร้างสรรคด้วยวิศมีพระจันทร์ ให้มาแสดงกิริยา
 ประโตมถ่อ เพื่อจะทำลายสมาธิแห่งพระมหาษรษาช

สุณฺณตฺตฺย: ปาทาพฺไซ: สฺถลกมฺลมาลาตามลิตามิ

ทิสฺนตฺตฺย: คีตาโคธฺมฺขรุจิภาวายาสมฺสฺม

ยยฺสฺทาสฺตฺสยาเคฺร อุตฺตทฺฤตฺตมาเชฺรวิลตามุ ๗

อถาคฺไทรทฺ: สหมารฺสไนฺย:

ศฺสฺทฺราศฺมวหฺนิตฺรุมปฺสาสุวฺไซ:

กฺษิปฺไทรนลฺยปรกฺไร: กุมาร:

ปฺไซปฺริวากิรฺณตฺนรฺพภูว ๗

สฺวຍํ สฺมฺตฺสฺฤษฺฏฺศเว สฺมเวยฺ

ยาเต วิลเกษฺ ฉนฺไทนฺยฺสไนฺย

วชฺราสฺนธฺยานธฺฤติ: ส สฺมฺยกฺ

สฺพทฺธฺตา สฺรวฺวิทาสฺสาท ๗

พฺรหฺมปรฺธานิสฺตฺริทฺไค: ปฺรทฺตฺต

ปาตฺรฺสฺมาทาย ส จิวฺริ ๗

สฺสฺวารมฺกฺโตยฺ สฺรมฺรฺตฺยนาค-

สฺมฺสฺย สฺทฺธฺรฺมฺมถาทิเทศ ๗

เจ้าแทจรงนางทั้งหลายเหล่านั้นสามารถจะทำเหล่า
 คอกบัวทั้งหลายให้วิกลปราศย์ไปด้วยชำเลื่องหางตา
 แลสามารถจะทำพวงมาลาที่ทำด้วยคอกบัวให้เศวรัส
 ด้วยวรรณแห่งบัวบาทอนึ่งดงาม แลสามารถแลดงความ
 คยแคนอันหาสิ่งเสมอมิได้ ให้แก่รัศมีพระจันทร์ ด้วย
 วรรณแห่งทองหน้าอนึ่งดงาม นางเหล่านั้นก็มาพยายาม
 เพื่อจะทำสมาธิอันดำรงมั่นอยู่ในระหม่อมของพระมหา
 ขรรษให้ปราศจากมล ต่อขึ้นพวกพลเสนาสามารถอันหาผู้จะ
 ถานทานมิได้ ก็พากันมาแวกล้อมพุงซัดคัสตราวุธหิน
 ไฟไม้แลฝนทั้งหลายจะนัยประมาณมิได้คล้ายกับเมล็ดฝน
 เกลจนกล่นทวมองค์พระมหาขรรษคจก้องคอกไม้ ที่สุด
 พระยามารได้แผลงศรไปเอง เมื่อพวกมารเสนยากร
 เช่นอันมากมีความอ่อนเพลีย มุ่งเอาพระมหาขรรษเป็น
 เป้าหมายมิเกพากันหนีไปสิ้นแล้ว พระมหาขรรษเจ้าก็
 ทรงไวยงฉานมีอาการคังฮาสน ถึงซึ่งความสำเร็จ

หยั ส_๒มาทาย จิ_๒เรณ ส_๒เต
 คุ_๒น_๒ยาส_๒นั คาก_๒ย_๒ป_๒ร_๒ ป_๒ร_๒วิ_๒เษ_๒จ
 ชน_๒ส_๒ย สาน_๒ต: ป_๒ร_๒ม_๒ณ_๒ท_๒ล_๒ส_๒ย
 ส_๒ม_๒ท_๒ย_๒เษ_๒า ต_๒ิ_๒ว_๒ร_๒วิ_๒ษ_๒า_๒ท_๒น_๒า_๒ท: ๑
 ม_๒ห_๒ิ_๒ป_๒ติ: ป_๒ต_๒ร_๒วิ_๒โย_๒ค_๒ต_๒ป_๒ต:
 ป_๒ร_๒ส_๒ป_๒ต_๒ชี_๒ว: ก_๒ษ_๒ณ_๒โม_๒ห_๒น_๒ิ_๒ท_๒ร_๒า_๒ม_๒
 น_๒ิ_๒ท_๒ร_๒า_๒มิ_๒ว_๒า_๒ส_๒า_๒ท_๒ย ฅ_๒น_๒า_๒น_๒พ_๒น_๒ฉ_๒า
 น_๒ิ: ส_๒ป_๒น_๒ท_๒ว_๒ฤ_๒ค_๒ติ_๒ร_๒น วิ_๒เว_๒ท ก_๒ิ_๒จ_๒ิต ๑
 อ_๒ว_๒า_๒ป_๒ต_๒ส_๒ั_๒ช_๒ุ_๒ณ_๒ ส_๒ุ_๒จ_๒ิ_๒ว_๒า_๒ค_๒ต_๒ม_๒จ_๒ร_๒
 น_๒ภ_๒ค_๒จ_๒ร_๒า ม_๒ุ_๒ณ_๒จ_๒ วิ_๒จ_๒า_๒ร_๒ย โม_๒ห_๒ม
 ว_๒า_๒ช_๒น_๒ส_๒ต_๒เส_๒ต ส_๒ุ_๒ค_๒ต_๒ว_๒ม_๒ป_๒ต:
 ส_๒ุ_๒ร_๒า_๒ส_๒ุ_๒ว_๒ิ_๒ร_๒ว_๒น_๒ท_๒ิ_๒ค_๒ป_๒า_๒ท_๒ป_๒ท_๒ม:

เป็นพระสัพพัญญูสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงทรงถอยบาตรแล
 จวรซึ่งเทพยดาทั้งหลายมีพรหมเป็นประธานนำมาถวาย
 แล้วทรงเสกขพระสัทธรรมเทศนาแก่หมู่เทพยดามนุษ
 แลนาค เพื่อยรรลุโมกขธรรมอันพ้นจากสังสารสาคร
 ทนจะยอนกล่าวถึงนายมาคิน เมื่อพามากกลับมา
 หลายเวลาจึงเข้ามาถึงคากยบริณมีอาสน์วางเปล้า ชน
 ทั้งหลายท่อมตะลึงจนกระทั่งในพระราชวังพากันสรว้อย
 เศร้าแค้นเสียดรื่องว่าพรณ ประกอบด้วยความค้ำ
 แค้นยงนิก พระเจ้าศุทโธทนก็ทรงเคืองตร้อนพระหฤทัย
 เหตุอาศรัยบุตรวิโยค มีพระชนมชีพเสื่อมหลับอยู่
 ทรงประสพความหลับอันแน่นหนา กล่าวคือทรงนิทรา
 ด้วยความทุกข์ทุกขณะ มีพระกิริยาอาการอันน่าชิง
 ปราศจากการเคลื่อนไหว มีไคทรงรู้สึกสมปฤคสิ่งใด
 สิ่งหนึ่งเลย แต่เป็นอยู่คงนสนกาลนาน ครั้นค้อมมี
 พระสคติสัมปชัญจน เทพยดาทั้งหลายผู้สัญจรอยู่ใน
 อากาศจึงทูลแก่พระองค์ว่า ข้าแต่พระราชาเจ้า พระองค์

ตต: กุณิศัสตริชคตฺปรลิตฺถิ
 ชุณฺณาควปยี ตํ ไชนฺวเน จินฺนทฺรม
 ทฺรมฺภู ยเยา ทฺรมฺสุณฺณินฺณ
 สามาตฺยมิตรฺสฺวชน: สฺสไนฺย: ฯ
 ตทาศฺรโมปานตฺมทิมวาปฺย
 วนํ วิโลกฺย ปฺรคฺมาภิรามม
 ศฺทฺโชทน: สฺยนฺทนปารฺคฺวสฺสฺถ—
 มฺทายินํ พานฺธวมิตฺยฺวาจ ฯ

กุรวฺยาโทยยี น ภูณฺชเต ปฺรตฺนฺโทรฺเทณ ทิสฺสาคฺนํ
 กุรฺรณามยยี ไวรฺวทฺนฺวิรฺทานน โภรฺรทฺคฺคฺม ฺมนะ
 วฺยาลมฺปนฺติ น ตฺ สฺวยํ นิปฺติคาทนฺยตฺมลํ ฺวานรา
 นิรฺโทษาวรรณํ วนํ ภาควต: คํโภา: ปฺรฺสาทาทิตฺม ฯ

จงทรงวิจารณ์ปลุกเปลื้องเสียซึ่งความหลงผิด พระ
ราชบุตรของพระองค์ได้สำเร็จเป็นองค์พระสุคตเจ้า มี
เหล่าเทพยดาถวายบังคมพระบาทบงกชแล้ว

ลำดับนั้น พระเจ้าศุทโธทนะครั้นได้ทรงทราบว่า
พระลูกเจ้าได้ประสิทธิ์ในไตรโลกแล้ว ก็พร้อมด้วยพวก
อำมาตย์ญาติมิตรแลเหล่าเสนา เสด็จลี้ลาไปสู่สถาน
อันเป็นที่ตั้งแห่งน้ำอมฤต กล่าวคือความหรรษา เพื่อ
จะทอดกัศนาสมเด็จพระชินนทรเจ้า อันเสด็จประทับอยู่
ณเขตกษณะमार ครั้นเสด็จถึงดินแดนอันเป็นนอปรการพระ
ศาครม ทอดพระเนตรเห็นไพร่พลอันนรนรมย์ระงับ
จึงมรยสังกษกายอำมาตย์ผู้เป็นราชสัมพันธวงศ์ ซึ่ง
ประคิษฐานอยู่ข้างรถทรงว่า

สัตว์ซึ่งเสพมังสเป็นภิกษาก็มิได้เขยนยิตาสัตว์อัน
เอามาเป็นอาหาร ใจของพวกอมมนุษย์ทั้งหลายที่ร้าย
กา ก็มีไถ่จูงงานด้วยความโกรธ เพราะเว้นจากไฟคือ

อโกลุณนิรฤทธชลา: สรีไต วหนติ
 นิรวิปุลวา วิรชส: สุขยนต์ิ วาคา:
 สธฺยานเมานมนิตำ ทธตีว วฤกษา
 นิเคฺจคเนษฺวบี พต ปฺรสุฤตา ปฺรศานติ: ฯ

อุกฺเตวติ ภูปฺริวฤตม: คมสันิธานํ
 ปฺราปฺยาศฺรมาศฺรยมวรุหฺย ธธาทปฺรหฤชฺช:
 ทฺราทททฺรศ สฺรลิตฺทฺนโรรคาธมา
 รากาทิโทษศมเน สฺคตํ ปฺรวฤตฺตม ๑
 ภูนิรฺคตปฺรตคกาวจฺนปฺทมปฺฤชฺจ—
 ปฺทมาสนสฺถมวิสฺสฤลธามธฺรม
 เมวํ สเทหมิว จนทฺรสหสฺรกานติ—
 ปฺวโรวณวามฤคหิไต: กฤตฺรปฺกายม ๑

ของเวร วานรทั้งหลายก็มีไต่แย่งชิงผลไม้กัน บริโภค
 แต่ผลไม้อันหล่นลงเอง ก็้วยอำนาจความผ่องใสของ
 พระสยามภพผู้มีพระภาคเจ้า ยาทงสนจึงปราศจากโทษ
 อารมณ์ แม่นาก็มีไต่กระฉ่อนห้วนไหวไหวไปโดยปรกติ
 ลมก็มีไต่กระพือพัดผ่นล่อองพัดแต่เฉื่อย ๆ เรื่อยสบาย
 ต้นไม้ทั้งหลายก็แน่นิ่งมีไต่คิ่งไหว คล้ายกับพระมุนี
 ผู้เคร่งครัดมธยัตถอยู่ในฌาน บรรดาสิ่งทั้งหลายที่หาเจตนามิได้
 ยังแสดงอาการสงบระงับน่าชมเชย

พระเจ้าศกโลกนรยสังฆนแล้ว เสด็จถึงพระอาศรม
 อันเลิศอันเป็นที่ตั้งแห่งความระงับ ก็มีพระหฤทัยเบิกบาน
 ทรงทอดทศนาคารเห็นองค์พระสีกตเจ้า อันทรงบำเพ็ญ
 พุทธการกกรรมทางระงับด้วยเสียดซึ่งโทษ มีรากะเป็นต้น
 ของเทพยดานักสิทธิ์มนุษย์แดนภาค เสด็จประทับอยู่ณปทุม
 ชาติสนมพนักอิงเช่นดอกปทุมมีสังฆาม เสด็จทอดองค์
 ธรรมชาติอันเกกเกลื่อนกลาดอยู่ในแผ่นดินพิท ทรูไว้ซึ่ง
 รัศมีสว่างกระจ่างแจ้งหาสิ่งเสมอมิได้ มีพระศิวรกาย

สทธรรมกายมุปเทศทศา ทิศนตํ
 ชุณานารกรศมีหฤตโมหมหานธการม
 สโหนนค้ำสยคมุนนคพาหเนตร
 พาลปรวาลตรปลุลวโลหิตายุจม ๑
 ลาวณยราควทน์ สรโลรนาส
 นิรุษณศรวณปาศวิเศษโคภม
 ตํ นิรชิตสมรมุทารคณํ ปุรณมุข
 เลเก ปุรติปุรณติมานธนปรโมทม ๑

ศกฺวาทิภิ: สุรวโรยี่ พิมพสาร—
 มุไซยศฺจ ภูมิปติภิรศฺจเคารเวณ

อันฝังผ้ายคล้ายเขาพระเมรุมาศ พระรูปกายบริสุทธิ
 สอาดดุจหล่อด้วยน้ำอมฤตใหม่ ๆ ซึ่งเต็มไปด้วย
 รัศมีพระจันทร์พันทวี มีพระสังฆกรรมเป็นรูปกาย ทรง
 แสวงธรรมแก่สัตว์ทั้งหลาย โดยวิธเข้าให้เห็น
 ชัด พระองค์ฝังผ้ายประหนึ่งไหลแห่งราชสีห์ พระพา
 หุแลพระเนตรสูงเต็มเสมอเป็นอันดีมิได้ยกพร้อง พระ
 โอบุญนั้นแดงงามดุจดังว่าแก้วประพาฬแลใบไม้แดงฝัง
 ผลิออกใหม่ ๆ ราชสีห์พระพักตร์มองใสสดสะอาด มี
 พระนาสิกฝังผ้ายเกลี้ยงกลม พระกรรณทั้งสองงาม
 สัมพิเศษเสมอข่วงแก้ว เมื่อพระเจ้าศุทโธทนะได้ทอด
 พระเนตรเห็นพระพิชิตมารผู้ทรงพระภาคอันโอฬารดังนี้
 แล้ว จึงทรงกระทำนโมสักการ ก็ได้รับทรพยาบคความ
 ปราโมทเป็นประติการด้วยความค้ำยัตถ์แทน

เหล่าเทพยดาทั้งหลายมีท้าวศักรเป็นต้น พร้อมด้วย
 พระจอมภูวคหลมีพระเจ้าพิมพิสารเป็นประธาน แลนาค

นาโคคฺจ นมฺรทโนรณินนุทฺยมานः
 คฺุทโธทนः กนกวิษฺณุรมาสสาท ๑

อานนุทพนฺธุมวโลกฺย ตถาคเตนุทํ
 จิตฺตปฺรสาทมสมํ สมวาปฺย ฐปः
 ตํ ปฺราปฺย หรฺยสหชาศฺรฺนिरุทฺธทฺฤษฺณิ—
 สฺตทฺทรุศฺนามฤตฺรเส สฺตรามตฺฤปฺตः ๑

เทว ปฺรแกมกรุณารุทฺรทฺฤศา สหฺรฺย—
 นิःเคษโทษรหิตา วิหิตา ตฺริโลกึ
 กสมาทโห นิชชนสฺย กฤตฺสฺตฺวยายํ
 สฺไมหกฤทฺวิรทโคกทโคปฺเทคः ๑

ทั้งหลาย ผู้ก็มีหน้า ถวาย นมัสการ พระผู้มี พระภาคเจ้า
ก็พากันทำความเคารพต่อพระเจ้าศุทโธทนะด้วยความ
เคารพในพระบรมครู พระเจ้าศุทโธทนะก็เสด็จ ประทับ
ณแท่นทอง

เมื่อพระเจ้าศุทโธทนะทอดพระเนตรเห็นดวงพระจันทร์
อันผ่องก่อกว้างคององค์พระศากยโคตมเจ้า อันเป็นพงศ์เผ่า
ของท่านผู้จะนำมาซึ่งความเพื่อกเพี้ยนเจริญใจ ก็ทรง
ประสยซึ่งความเลื่อมใสแห่งจิตที่ไม่มีที่เปรียบปาน แต่
ครั้นเสด็จเข้าไปใกล้ก็กลบมคมอนธการ ด้วยน้ำ
พระอิสฺสชลอันชุ่มชื่นพระเนตรเหตุนความทรรษา มิได้ลืม
ด้วยการที่จะทอดทัศนาองค์พระศากยโคตม อันประกอบ
ด้วยรสอย่างอมฤตวารี แล้วจึงเปล่งสุนทรวาทีคำรัสว่า

พ่อผู้เป็นเทพยดา มีพระเนตรอันชุ่มด้วยพระกรุณา
เช่นอันมาก หากมาจักให้ใครโลกบริศติจากไทยมิแต่
ทรรษา โฉนหนอพ่อจึงทำหมู่ประยรวงคำให้สิ้นสติหลง
ใหลมองมุลโย่ด้วยความโศก เหตุวิโยคพลัดพรากจาก
ผู้เป็นทรก

แต่ก่อนพ่อเคยสำนักในที่นอนปัดด้วยผ้าเงินมีแสงสว่าง
 อย่างประหนึ่งว่าจะขยับมือตลอดราตรี มีแต่สุขอยู่ณ
 ปราสาทอันแล้วด้วยแก้วผลึกอันสูงไสย บัดนี้ในพ่อ
 มานอนเหนือพนปัดพิในป่า อันกระต้างด้วยปลายหญ้า
 ทห่มเนื้อกคชาตเหลืออยู่ครึ่ง ๆ คน

แต่ก่อนพ่อเคยเสวยชลอันเย็นสนิทแลผ่องใสดุจแสง
 พระจันทร์ในภาชนะมุกอันมีสีสุกดังแก้วมณี ไฉนพ่อจึง
 มาเสวยวาริณอันกร่อยในลำธารอันอากาศด้วยกริชแล
 เขือกคม ชุ่มชื้นด้วยควายปละแลข้างโขดงที่คลุ้มคลั่ง
 ด้วยความร้อนลงนอนเปล่งในคิมหฤศ

เหตุไฉนใจพ่อจึงกล้าหาญอยู่ด้วยอิริยาบถอันแข็ง
 กระต้าง กายของพ่อนั้นสมควรแต่แก่ผ้าเงินบาง ๆ อัน
 ปลิวลม ไฉนพ่อจึงมานุ่งห่มหนึ่งมฤคาผูกชฎาแทน
 มงกุฎทอง ทำให้ร่างกายเศร้าหมองอย่างยง ผืนหน้า
 ทนสรรพสิ่งที่เปนนุชชบาย สัตว์ทั้งหลายที่ถูกล่าวมา
 เหล่านี้ ใครเป็นผู้ซึ่งเปนครุสังสอน

อิตฺยารุชวาชฺชนปเตา ชนกาภิมานา—
 ตฺยฺโตจฺจํ สทลลํ ราคมยํ พุรุว่าเณ
 เสนโหปฺลปฺตรชสา มลีนสฺวภาวํ
 ทํ ตาปสํภวณิษคฺภคฺวานุพภาเย ๑

กิ ชิวาวิพนฺธในฺรคฺคณคเณนาราชิตฺรพนฺธนิ—
 รุเย ยานตฺยนตฺยทึเน กุชฌาคฺรูปตฺนปฺรตฺยายนา—
 ปาตฺรตาม
 สทฺธรฺมาธิกมः กุริยาชฺชยฺปรมः สทฺสํคมः สํยมः
 ปฺรยฺนเตปฺยจลา วิกฺตมฺนสาเมเต สทฺตา พานฺธวาः ๑

อากฺฤชฺยาฏฺวิโกः ปโรรชฺหฤตา สามนฺตลํमानตฺภู—
 วัชฺชยารฺตามรโณตฺยตาปฺริยตฺมา มุชฺชยสฺตฺรํโคมฤตः

เมื่อพระชนกบิดาตัดสินด้วยคำประกอบด้วยวาระอันสั่ง
 สมอยู่ในบุตร เพราะความอ่อนแอเพราะทรงถือว่าเป็น
 พระบิดา ในท่ามกลางสภาทั้งนี้ สมเด็จพระผู้มีพระภาค
 ผู้เป็นหมอรักษาโรคอันยังเกิดแต่ความเคียดชัง จึงตรัส
 กับพระบิดาผู้มีพระหฤทัยอันเศร้าหมองด้วยอุลลิตกล่าวคือ
 เสนหาว่า

พวกพ้องเฝ้าพนธ ที่ต้องเอาใจเขาด้วยการทำคุณ
 เขามาเกี่ยวข้องในเวลาใกล้สิ้นชีวิตจะมีประโยชน์อะไร
 เมื่อวันตายหากเขาจะมาช่วยขยับน้ำตาสักครู่หนึ่งแล้วก็ไป
 เท่านั้น การบรรลุพระสัทธรรมอย่าง ๑ การเว้นความ
 ยินดีในภริยาของโลกอย่าง ๑ การคบสัตบุรุษอย่าง ๑
 การสำรวมอย่าง ๑ เหล่านี้เป็นธรรมที่ไม่ง่อนแง่น ย่อม
 เป็นเฝ้าพนธพวกพ้องของสัตบุรุษผู้มีใจปราศจากกำหนด
 ในเวลาสิ้นชีวิต

ได้เห็นว่าพระเจ้าแผ่นดินทั้งหลายยังซัดสนุนความ
 นอนในทศัณชานอันอ่อนลมน เพราะคิดถึงเหตุตั้งรับอย่าง

มนตร์ โทหฺรหสมุทฺย โทตีพลวานิตฺยาตฺตจินฺตาคไต—
รฎฺपाल: กิล โภมเลยี้ คยเน นิตฺราทริทฺระ สทา ฯ

อาศาศาณินเวศพนุชนปฤฤคฺรณฺถิวยถาวรชิต—
สฺตฤษฺณาตาศนินิวฤตฺตีกิตฺลตฺนรฺมานาวมาโนชฺฌิตะ
รากเทเวษวิษปฺรศานฺติสฺชิตคฺจินฺตาวทึเน วเน
ปาษาณเ ฉนทฺรฎฺสูจಿನิจิตเ เคเต สฺชํ นินฺวฤต: ฯ

โกลี นิตฺยมชฺชฺรณโกลชนรฺชา ชีหฺว่า สทา ทฺรคฺย
นฺไวทฺยปฺรฤจฺตทิตฺทภยาทภิมคฺนาคฺนาทิตฺฤษฺณาตฺร:
รฎฺคฺวา สฺवलฺปคฺมปฺรยตฺนปฺติตํ มฺลํ ผลํ วา ชลํ
ปิตฺวา ชาทฺ รุชํ ชเนศ ภาชเต ภาณฺจินน
นินฺยฺกิตฺจนะ ฯ

คือคิดถึงกินแทนประเทศราชแลราชอาณาจักร ถูก
 โจรฆ่าแลพระราชอาณัติแย่งชิงไปข้าง พระมเหษีทรก
 นักสนมทั้งหลายหึงหวงกินแล้วพยายามฆ่าตนเองข้าง
 มาทรงล้มตายข้าง มนตรีผู้มีกำลังก่อการประทุษร้าย
 ข้าง ดึงนเป็นต้น เสมอไป

คนผู้ปราศจากความขี้ขิ้นอื่นเป็นยมแน่นหนากล่าว
 คือเครื่องผูกอื่นเข้าไปในช่องแห่งความปราถนาย่อมมี
 ความเย็นใจ เหตุไกลจากความร้อนคือคิดหากลาจาก
 เยื่อหุ้มแลเนื้ออื่น บรรลัสอื่นระงับเสียซึ่งพิษคือราคะ
 แลทเวษ ยิ่งจิตของตนได้ คนเช่นนั้นแม้จะนอนอยู่
 บนแผ่นหินอันรกรุงรังด้วยขี้ลายหญ้าอันแหลมในป่าก็มี
 ความสบาย

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่กว่าชน คนที่บริโภคอาหาร
 มากเกิดโรคแต่อาหารไม่ย่อย ย่อมต้องแลขลิ้นออก
 งามหอมเสมอ ถึงจะกระวนกระวายอยากก็ต้องอด
 อาหารแลสิ่งที่ตนต้องการ เพราะเกรงใจหมอ ส่วนคน
 ที่ปราศจากกังวลแล้ว บริโภคหากไม่แลผลไม่เล็กน้อย

คยฺยาสฺตาสฺตานุคฺคูลเปคฺลตฺตลา: สฺวา เหมหรุขฺมยสฺสํถิตี
 สฺตฺวา: เกยฺยวักขฺยิตฺตํหรรณาสฺสํถิต กุณฺยวาสฺสํถิต หยา:
 โภคาสฺสํถิตํมตฺตํนํกสฺสยสฺสขทาท: กิตฺตวักขฺยิตฺตํนํกสฺสยมาณฺยจล-
 จฺเฉเต สรวฺวมคณฺยมนฺยวคฺคํ ทฺถคฺคํ น กิจฺตํกวจิตฺตํ

คฺวิเยม ทารคฺชารจฺนทนจยคฺจํนํคํกํ จนฺทวีกา
 คฺเต รากฺกวกํกํมาจฺคตฺตํนํกสฺสยคณฺยคณฺย
 วาเตวา เวณฺรไวคฺชวาวรรณคคิตฺตํ ทินฺเน สคฺคสฺสกา
 ยสฺสยคคฺกวิยเต ส กสฺสย นฺนุยฺเต กาย: กุณฺยคณฺย:
สฺสํถิต :

อันหล่นลงเองโดยไม่ต้องพยายาม คมน้ำพอสสมควรแล้ว
ย่อมไม่เกิดโรคเสียดแทง ไม่ว่าจะเวลาไหน ๆ

ทนอนอนน่านารกควายนุ่นนอนอ่อนตวกกต ทสถิตคือ
ปราสาททองกต เครื่องแต่งตัวสร้อยแลมงกุฏกต ช่าง
ม้า โภคสมบัติกต ที่ขุทคลนยถยงนิก ย่อมไม่ให้
ความสขแก่ใครเลย เพราะเหตุไร เพราะของทั้งปวงอัน
ไม่มีทสกน บุคคลพึงประสพพบเห็นแต่ชั่วพริบตาเดียว
แล้วก็ตกไปในอำนาจของผู้อื่นไม่เป็นของใคร ๆ

ข้าแต่พระองค์ผู้เป็นเจ้าแห่งคน สิ่งทีกระทำให้แก่
ร่างกาย คือหนารอนกัประกบสายสร้อยไชนาแขง ประ
แก่นจินทน์ ห่มผ้าจินยาง ๆ นักรบแสงพระจันทร หน้า
หนาวก็กอดกนอันเต่งตังแห่งนางครุณเฒิมศรอินทรีย์ประ
พรมด้วยชมคแลหญ้าฝรั่น เวลาราตรีก็ฟังเพลงชัยแห่ง
สตรชีวคราวอันบรรเลงกัเพลงพิณ กลางวันก็ตองไป
หาณทปประชุมสารชน ร่างกายที่ขำรุงให้ถงเพียงน
ก็ยงเป็นอกตญญูไม่รู้จักคุณ คือไม่ถาวรอยู่นาน

ในราเคฺย คมคีตจิตฺตสุขินำ นานนุทนต์ จนุทนต์
 การุญญาภรณาภิรามหฤทเย หาเรณ ภาเรณ กิมุ
 รตนาลังกรณาทิกั ครุคิรามากรุณนั กรุณโย—
 รุเนษุฏฺ คีลทกุกลคีนวตำ จิตฺรามุพราตมฺพรมุ ๑

ราชนุสํคฺยช โมหทุรุครหิมัน เสนุหฺวยถำ มา กุฎถา:
 สํสารสฺย วิจารย ปุรฺจลตำ มา มชฺช ชนฺมามุพุชเธา
 นิตฺยาปุรฺวชโนทฺถเว ภายเถ ปุรฺสฺถานปานุถภฺรุม—
 กุณิปุราลาปสฺมาคมปุรณฺยินำ โโก พานุชฺว: ก: ปฺร: ๑

ผู้ที่มีความสุขในจิตอันเย็นอยู่เสมอ เหตุหมกความ
 อยาก แก่นหินหนักไม่เป็นที่เพลินใจ ผู้ที่มีเหตุที่ยินดี
 คว้าเครื่องประทยกล่าวคือกรณอยู่แล้วจะบรรทุกเครื่อง
 ประตยอันเข้าไว้มีประโยชน์อะไร การที่ต้องพึงเสียด
 ครสอนเสมอคว้าเครื่องรัตนอลงกรณ์เป็นต้น ไม่เป็นที่
 พอหเสียดแล้ว การที่ตกแต่งครกครนคว้าผ้ออนอัน
 วิจิตร ไม่เป็นที่ยินดีแห่งคนผู้มีปกติห่มผ้าทุกลพัสตร์
 คอศีล

ข้าแต่พระราชา พระองค์จงละเสียดซึ่งโมหะทุกข์ทล
 ข้ามได้คว้ายาก จงอย่ากระทำที่ตั้งแห่งเสนาหา จง
 พิจารณาสังสารวัฏซึ่งเป็นของหวนไหว อย่างมลงไป
 ในทเลกล่าวคือความเกิด เมื่อขทุกข์น้อมไปแล้วใน
 สماعيل คือสามารถจะเที่ยวไปตามหนทางสำหรับเที่ยว
 ทวิทิสแลสามารถจะเจรจาวคเร็วไม่ผิดพลาด ในภพ
 ซึ่งเป็นที่บังเกิดของคนเสมอกันไม่มีใครเกินหน้า (พระ

อิตฺยุกฺตฺวา ภควานฺนุญฺยสฺส วิทเธ ปฺราโพนฺนี โพนฺนำ
 ทิปฺตชฺฌานนิกาตฺวชฺรคฺชีชยา กายาภิมานาภิม
 ภิตฺวา วิคฺติตฺตฺกคฺคฺกฺกคฺคหนฺ สุตฺตลาจลฺ ยากโรตฺ—
 สํสาราจฺจปฺรหฺทาณกฺลนาโวมสฺสยลฺลนฺ มนः ฯ

ศากฺยานามถ ตตฺร ไมตฺรมนสํ สยฺตฺตาทิกา โภจฺยะ
 สยฺตฺต ปฺราปฺตฺวิเวกปฺรจฺจกฺศลาศฺจิตฺตปฺรสาทาตฺตปฺรม
 โสฺรตः ปฺราปฺตฺสกฺกตฺตฺสมากมผลานฺยาคามีการฺหตฺตปฺทา—
 นฺยายฺ: สรวฺชนาศฺยกฺษยธฺธิยา สรวฺชณฺสํทฺรคฺนาตฺ ฯ

สด ๕ ภควานฺนุญฺยตฺวา สรวฺ ชคชฺชินฺภาสฺกร—
 สฺกิมิรฺรหิตํ ชฺฌานาโลโก: กุรมาตฺตฺคฺณิพานฺธวः

นิพพาน) เมื่อถึงที่สุดดังนี้แล้ว ใครจะเป็นเผ่าพันธุ์
ใครจะเป็นคนอื่น ก็เป็นธรรมดาเพราะตัวเท่านั้น

สมเด็จพระผู้มีพระภาคตรัสฉะนี้ แล้วก็ทรงทำลาย
เสียซึ่งที่ตั้งแห่งความนบถอย่างว่ากาย (สักกายทิฏฐิ)
เป็นเครื่องรกชฏด้วยจอมอนสูงยลย อินทขลแน่นหนา
ด้วยปลายแห่งวัชระอันคมกล้า คือ พระญาณอันรุ่งเรือง
ให้ซึ่งโพธิญาณเป็นเครื่องยังสัตว์ให้ตน เพราะ
โพธิญาณเป็นเครื่องทำให้ลเอียดปราศจากมลทิน
มีส่วนทำลายละโทษอันเป็นนิวรรณ์

ลำดับนั้นคากยผู้มีไมตรีจิตทั้งหลายเจ็ดโกฏิเจ็ดหมื่น
จิตถึงสมาธิวิเวก มีกุศลเป็นเบื้องหน้ายิ่งกว่าจิตต์
เลื่อมใส ก็ได้บรรลุโสดา สกทาคา อนาคา อรหัต
เพราะเหตุเห็นพระอิมด้วยตนเอง ครั้นขุณฺณอันเป็นที่
สิ้นใช่แห่งอาศยะทั้งปวง

สมเด็จพระผู้มีพระภาคผู้เป็นพระอาทิตย์ชนะของโลก
เป็นเผ่าพันธุ์แห่งบุคคลผู้มีคุณ ได้ทรงกระทำซึ่งชน

ชนกรุณฺหา สทฺธฺรมาชฺชํ นิธาย ปริ วุပ္—
 สุตฺรณฺครณํ สํสํราพทฺธาวยตฺตปฺนรจฺยตฺตํ ๑
 ๑ อิติ พุทฺธวาทาโร สมายฺตฺตํ ๑

ทั้งปวงให้ปราศจากเมฆหมอกมิตมน ทวยแสงสว่าง
 คือพระญาณ แลทรงตั้งไว้ซึ่งพระกายกล่าวคือพระ
 สัทธรรมอันเป็นศรณะ ที่จะยังสัตว์ให้ข้ามจากมหา
 สมุทร กล่าวคือสังสารวัฏ ทวยพระกรุณาแก่ประชาชน
 แล้ว เสกจีนิพพานมีไตรปิฎกติดต่อกันไป.

จบพุทธประวัติ
